

UDC classification
007:070(477) «1988/1990»

© 2018, Communications and
Communicative Technologies (CCT)
Issue 18 (2018)
DOI: 10.15421/291808

Received: 10 May 2018
Revised: 15 Aug 2018
Accepted: 10 Nov 2018

Журнал самвидаву «Пороги»: типологічні особливості, проблематика, жанри

Мельникова О. С.

Маріупольський державний університет

Для визначення поточних тенденцій самвидаву передбачено жанрово-тематичний аналіз журналу «Пороги». Типологічні особливості, проблематика, жанри розглядалися в процесі аналізу.

Українська нелегальна преса, яка не мала чіткої періодичності та механізму розповсюдження, повідомляла про порушення прав людини на території Радянського Союзу, створення національно-визвольного руху та руху за захист громадських прав, а також, зокрема, про репресії творчої та академічної інтелігенції. Варто згадати, що серед самвидавної преси журнал «Пороги» мав тираж та розповсюджувався в 1988–1990 рр.

Історичний досвід 1985–1991 рр., в часи «плюралізму думок», доводить ефективність великої кількості носіїв та каналів альтернативних джерел. Дисиденти як комунікатори, інтерпретатори дійсності, зокрема автори журналу «Пороги», змінювали ставлення громадян УРСР до офіційної влади, радянської ідеології та історії, поступово проводячи рефреймінг. На регіональному рівні часопис «Пороги» підіймав гострі проблеми, популяризував національну культуру та історію, тому його контент перейшов до публічної сфери. Автори та редакція журналу пропонували шляхи вирішення соціокультурних та політичних проблем країни, а також друкували дискусії, різні точки зору чи позиції з релігійних, соціальних, політичних питань. Збереження культурної, історичної, етнографічної спадщини, популяризація української мови, висвітлення проблеми міжконфесійних відносин були актуальними та суспільнозначущими темами. У статті було розглянуто та проаналізовано журналістські жанри часопису «Пороги». Серед них можна виділити статтю, есе, нарис, огляд, репортаж, коментар, фейлетон. Автори альтернативного каналу комунікації змінювали смисли, публікували замовчувану та заборонену владою інформацію, пропонували аудиторії альтернативний контент взагалі. Результати дослідження можна використовувати під час викладання курсу «Сучасна публіцистика».

Ключові слова: дисидентські комунікації; самвидав; жанрово-тематичний аналіз; журнал; альтернативна преса.

1. Вступ

Самвидавні часописи належать до дисидентських комунікацій. У час «горбачовської перебудови» 1985–1991 рр. вони мали вплив на громадськість, виступаючи в ролі альтернативних джерел інформації. У цей період дисидентські комунікації перейшли з приватної до публічно-приватної сфери, було поновлено журнал «Український вісник» В. Чорновола, створено інші видання в регіонах УРСР, матеріали яких також транслювалися по заборонених радіостанціях. У часописах висвітлювалися неофіційно організовані публічні громадські та культурні заходи, мітинги. Саме регіональні самвидавні журнали передавали заборонену чи замовчувану інформацію на місцях.

Якщо у Львові та Києві були потужні редакції журналів «Український вісник», «Євшан-зілля», «Кафедра», то на східній частині країни творився та розповсюджувався дніпропетровський часопис «Пороги».

Це видання являло собою літературно-мистецький, громадсько-політичний журнал Української асоціації незалежної творчої інтелігенції, який виходив у 1988–1990 рр. у Дніпропетровську. Друком вийшло 8 чисел. Головним редактором був І. Сокульський, він же – один із авторів «Листа творчої молоді Дніпропетровська», поширеного в 1968 р. До складу редколегії входили О. Сокульська, Р. Лиша, Ю. Вівташ. Також з Донецька писали тексти П. Розумний, Я. Гомза, Г. Гребенюк, з Полтави – П. Ротач, з Одеси – В. Барладяну. Серед

Melnykova O., Senior Lecturer at
the Department of Social Communications,
e-mail address: mel05@ukr.net,
tel.: +380629587507,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1364-0264>,
Mariupol State University,
129a, Budivelnikiv Ave., Mariupol, 87500, Ukraine

Мельникова О. С., старший викладач
кафедри соціальних комунікацій,
електронна адреса: mel05@ukr.net,
тел.: +380629587507,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1364-0264>,
Маріупольський державний університет,
вул. Будівельників, 129 а, Маріуполь, 87500, Україна

авторів-дисидентів були І. Дзюба, Є. Сверстюк, М. Береславський, В. Стус, В. Барладяну, Л. Лук'яненко, В. Скрипка, Б. Антоненко-Давидович. На машинці друкувала журнал Н. Рожанська. Таким чином, з урахуванням копіїрки, виходило п'ять примірників. Зокрема, перше число вийшло накладом 35 примірників: «Зшивали і клеїли ілюстрації вдома у Івана і Орісі вручну (Сокульських. – *Прим. авт.*)» [1, с. 10]. Для оформлення були використані художні твори О. Заливахи, Г. Могалевського, С. Алієва-Ковики. Світлина робив Ю. Вівташ. За мету члени редколегії ставили реабілітацію творчості українських письменників і поетів та її популяризацію: «Ідея журналу виникла в нашому тісному гурті поетів і інакодумців, що утворився в Дніпропетровську у 1976 р. й витримав, як своєрідний творчий феномен того часу, усі нелегкі випробування "брежневщини" і "застою"» [1, с. 9]. Після повернення з другого ув'язнення І. Сокульський почав видавати часопис. У журналі були опубліковані поезії І. Сокульського, О. Сокульської, Т. Мельничука, Я. Лесіва, Р. Лиши, Ю. Вівташа, Б. Бойчука, Г. Гордасевич, М. Кульчинського, В. Стуса. Деякі вірші були надруковані вперше і мали коментарі редактора І. Сокульського та Ю. Вівташа. Також В. Скрипка уперше опублікував «Невіжені есеї. Уривки з книги, яка пролежала у шухляді 20 років» [1, с. 471]. У контент входили й передруки заяв, звернень, протоколів обшуків. У рубриці «Дніпрополь» було надруковано поезії дисидентів, написані в 1960–1980-х рр.

Серед документів і передруків були виступ І. Дзюби на вечорі, присвяченому 30-річчю від дня народження В. Симоненка в Будинку літераторів 16 січня 1965 р., уривки з таборового щоденника В. Стуса, листи Б. Антоненка-Давидовича до Я. Гомзи, В. Підмогильного, відкритий лист редакції часопису «Сучасність» до письменника Б. Олійника та його земляків. У журналі друкувалися листи Л. Лук'яненка, Ю. Бадзя, Є. Сверстюка, «Маніфест шістдесятників», виступи Є. Сверстюка, П. Розумного, Я. Лесіва, матеріали з історії мистецтва Придніпров'я тощо.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві є потреба в альтернативній інформації, яка існує в мережі Інтернет. Велика кількість каналів комунікації ускладнює процес вибору, аналізу та інтерпретації інформації в епоху постправди. Історичний досвід епохи «перебудови» та «плюралізму думок» доводить ефективність більшої кількості носіїв та каналів альтернативних джерел. Дисиденти як комунікатори та інтерпретатори дійсності за допомогою публіцистичних творів та публічних виступів змінювали ставлення громадян УРСР до офіційної влади, радянської ідеології та історії, поступово проводячи рефреймінг.

На регіональному рівні часопис «Пороги» підіймав гострі проблеми, популяризував національну культуру та історію, тому його контент перейшов до публічної сфери, підтверджуючи дієвість публіцистики. Деякі теми актуальні й на сьогодні, зокрема про статус Криму, результати аварії на ЧАЕС, збереження

культурних пам'яток. Тому необхідно знати досвід самвидавного журналу «Пороги», шляхи вирішення соціокультурних та політичних проблем країни авторами та редколегією.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Самвидавні часописи в контексті дисидентського руху досліджували зарубіжні (Ф. Кайнд-Ковач, Дж. Лабов, С.-Б. Снайдер, С. Давидов, Г. Маркузе, С. Мікконен, Н. Чомські, П. Бурдьє, Ю. Габермас, А. Гоулднер, Г. Дебор, Р. Лібікі, Л. Альтюссер) та українські вчені (О. Обертас, О. Спанатій, О. Зарецький, О. Рарицький, Л. Василик, Н. Мирошкіна, Н. Дзьомба, Н. Желіховська, С. Гришина, Г. Почепцов).

Л. Василик розглядає публіцистику самвидаву українського шістдесятництва. На думку автора, у позацензурних творах було висвітлено національно-духовні пошуки української інтелігенції. Націєтворча світоглядна публіцистика періоду 1980–1990-х рр. відображала питання самовизначення народу й особливості розвитку України. Дисиденти започаткували дискурс української незалежності та самостійності, з чим пов'язано створення Народного руху України і товариства «Меморіал» [2, с. 4]. Н. Дзьомба приділяє увагу аксіологічним домінантам у творах публіцистів-шістдесятників. Вона дослідила роль християнської релігії в публіцистичних текстах, проблему статусу української мови та культури: «Більш сприятливі умови для публіцистичного дослідження проблем культури, як і, зрештою, нові їх аспекти, з'явилися з настанням горбачовської гласності й проголошенням державної незалежності України» [3, с. 133].

Творчість українських публіцистів у період перебудови 1985–1990 рр. дослідила Н. Желіховська. Вона розглянула проблемно-тематичні та ідейні аспекти публіцистичних творів, виявила особливості висвітлення питання української національної ідентичності в публіцистиці на шпальтах журналів «Київ» і «Вітчизна». Серед авторів видань були дисиденти І. Дзюба, І. Драч, Є. Сверстюк, які перейшли з приватної та приватно-публічної сфери [4, с. 15].

У монографії «Офіційний та альтернативний дискурси. 1950–80-ті роки в УРСР» О. Зарецький аналізує самвидавні твори, використовуючи метод дискурсивного аналізу Т. ван Дейка. Автор користується поняттями «підтекст» і «граничний дискурс» з метою тлумачення офіційного та альтернативного дискурсів [5, с. 5].

О. Спанатій розглядає передумови виникнення та етапи розвитку самвидаву 1960–1980-х рр., типологічно-тематичний аспект українського самвидаву, особливості редакційної підготовки, виготовлення та розповсюдження різних видів видань. Він визначив поняття самвидаву як «стихийний суспільний інститут, який діяв в УРСР в 1960–80-х роках, обмежуючись територіальним критерієм» [6, с. 142]. Автор класифікував самвидав за періодичністю на неперіодичні, серіальні документи (періодичні,

продовжувани), серіальні документи, в свою чергу, поділяв на газети, журнали, бюлетені.

О. Обертас визначив проблематику самвидавних публіцистичних й літературознавчих творів, суспільно-політичні причини еволюції українського літературно-критичного й публіцистичного самвидаву протягом 1960-х рр. [7, с. 82]. Дослідник розглядає підготовку й розповсюдження самвидавних матеріалів, систематизує тематику (мовна, культурна, освітня, правозахисна, громадянська). Автор досліджував літературний та політичний самвидав, проте розглядав у цих тематичних межах публіцистику.

Мета статті – визначити типологічні особливості, проблематику та жанрову систему дніпропетровського самвидавного журналу «Пороги».

Методи дослідження. За допомогою бібліографічного методу було опрацьовано наукову літературу за темою дослідження. Описовий метод було використано з метою дослідження типологічних особливостей видання «Пороги». Жанрово-тематичний аналіз текстів часопису допоміг виявити характеристику контенту та жанрової системи. Контент-аналіз як якісно-кількісний метод було використано для дослідження всього періоду існування видання 1988–1990 рр.

2. Результати й обговорення

Основні теми часопису «Пороги» актуальні як наприкінці 1980-х рр., так і сьогодні, а саме збереження культурної, історичної, етнографічної спадщини, популяризація української мови, висвітлення проблеми міжконфесійних відносин. У той час було важливим привернути увагу громадськості до репресій з боку влади. Редакція друкувала замовчувані в офіційному інформаційному просторі художні твори В. Стуса, Б. Лепкого, М. Зерова, О. Олеся, Г. Гордасевич, В. Щурата, М. Костомарова та ін. Деякі твори коментував редактор І. Сокульський. Історичну тему висвітлювали Я. Гомза, Т. Генль-Хинчевська, М. Куделя, Л. Яценко. Однак значну частину журналу займають поезії та проза, які були вперше оприлюднені на сторінках «Порогів». Матеріали про культуру і мистецтво Дніпропетровщини у рубриці «Кольори степу» готувала Л. Яценко. Вона підіймала теми про козацький іконопис, петриківський настінний народний живопис, степові кам'яні баби тощо. У часописі «Пороги» опубліковані документи (заяви, листи, звернення, ухвали, декларація УАНТІ), тексти публічних виступів, молитви, зокрема митрополита Мстислава, кардинала М. І. Любачевського. Висвітлюється діяльність Української греко-католицької та Української автокефальної православної церков. О. Мешко, О. Крестьянов, П. Розумний у портретному нарисі «Автокефальний священник Авакум Корнійович Заєць» на прикладі долі пастора УАПЦ розглядають й історію церкви першої половини ХХ ст. в Нікополі, Дніпропетровську та Києві. Про діяльність Української греко-католицької церкви писав священник Я. Лесів. Зокрема, в есе «1988 р. у житті УКЦ (УГКЦ)» він розглядав святкування тисячного ювілею з часу хрещення Русі

діаспорами в Польщі, США, Аргентині, Австралії, приділяв увагу історії церкви в Закарпатті та Галичині [1, с. 63]. Також було надруковано його публічний виступ на установчому з'їзді Народного Руху України за Перебудову «Сила для злету», де Я. Лесів повідомив про історичні віхи та діяльність УГКЦ [1, с. 77].

Цінними є публіцистичні твори редактора І. Сокульського. В есе «Хто ми без України» він розмірковує про історичне коріння, українську мову, церкву, національні символи та цінності, економічні проблеми, патріотизм. Редактор використовує звернення до читача, слушно аргументує свою громадську та авторську позицію. У статті «Останній поріг» І. Сокульський метафорично порівнює часи «перебудови» з останньою гранню, порогом та окреслює коло тем часопису [1, с. 34]. У січні 1989 р. він опублікував Статут проекту-клубу «Пороги» про створення творчого об'єднання на основі журналу та відродження й розвитку української культури. У своїй полемічній статті «Союз народів чи союз проти народів?» І. Сокульський коментував доповіді з'їздів народних депутатів, які декларували замовчувану владою інформацію, зокрема економічного, культурного, національного характеру. Автор акцентував увагу на пропаганді для «дніпропетровського обивателя, що українство як ідея, саме уявлення про українців як окремих (самостійний) народ – це нібито щось крамольне, вороже російському народові, “єдності народів Союзу”» [1, с. 99]. І. Сокульський називав передумови для вирішення проблем під час «перебудови» міжнаціональних взаємин. У коментарі «Двадцять літ після антисоборівської кампанії» редактор проводить паралель офіційної «ідеологічної кампанії» проти роману О. Гончара «Собор» та дискредитації проекту Програми Народного Руху України за Перебудову в Дніпропетровську, коментує критичний дискурс у пресі [1, с. 105]. В есе «Плановий провінціалізм, або Хто нам столиця – Київ чи Москва?» І. Сокульський розмірковує про майбутнє становлення незалежної держави, про збереження пам'яток української культури на Дніпропетровщині, україномовне викладання у вишах та мовне питання. У статті «Мова – основа культури» він повідомив про змінення україномовних вивісок на російськомовні в деяких районах області. Також автор пов'язує проблеми культури, мови та історичної пам'яті. Текст супроводжувався «Листом творчої молоді Дніпропетровська», який поширювався у 1968 р., та прокоментований автором: «Текст “Листа” подається за тим варіантом, який нам вдалося розшукати. Стихійно поширюючись по Україні (під час слідства у так званій кримінальній справі в 1969 році – моїй, Кульчинського, Савченка – його вилучали у багатьох людей з різних міст), при передруках текст у незначних деталях змінювався» [1, с. 438]. У рубриці «Кольори степу» були твори, у яких йшлося про події та історії Дніпропетровщини. І. Сокульський написав зарисовку «Останній лоцман», присвячену авторові рукописної книги «Лоцмани порогів Дніпрових»

Г. Омельченка. Редколегія часопису також публікувала тексти, пов'язані з назвою журналу.

Є. Сверстюк опублікував початок есе «На землі, благословенній апостолом», присвяченого тисячоліттю хрещення Русі. Автор ділиться своїми філософськими роздумами про Бога, добро і зло. Проте есе було надруковано не повністю у зв'язку із припиненням випуску журналу «Пороги». У нарисі «Валерій Марченко» Є. Сверстюк описує долю журналіста, поета, дисидента, політв'язня та його похорон у Києві. В есе «Мить на Чумацькому шляху» він розглядає творчість О. Заливахи, проводить паралелі з долею В. Стуса, наводить історичні приклади з часів козаччини [1, с. 561]. У зарисовці «Він – душа нашого народу» Є. Сверстюк характеризує образ Т. Шевченка як борця, а у нарисі «Феномен Шевченка» розкриває образи героїв у його творчості, розмірковує про пророцтва поета [1, с. 456]. В есе «Полювання на великі дерева» І. Сокульський проводить паралельну розповідь про виробку старих акацій у Дніпропетровську та репресії українців у різні історичні періоди. Текст ілюстровано світліною. Його портретний нарис «Долі, долі...» було присвячено поетові М. Романушку, висвітлено його життєвий шлях, творчу та перекладацьку спадщину. У творі наявні міркування, риторичні запитання та спогади [1, с. 261]. У зарисовці «Вкрадена могила» І. Сокульський повідомив про спотворення могили сотника П. Семенова-Семеновського, який у XVIII ст. побудував три храми на Дніпропетровщині. В есе «Гроно міту» автор продовжує тему цих церков у Китайгороді Дніпропетровської області, зупиняючись на історії ікони Святої Варвари, ставленні до святої в Україні. Редактор додавав фотографії до своїх текстів [1, с. 148].

В есе Ю. Вівташа «Йосип Сталін – суперзірка?» розглядаються ідеї фільму часів перебудови Т. Абуладзе «Покаяння», автор розмірковує про сталінізм і його прибічників та про його вплив на релігію. Редактор часопису І. Сокульський написав коментар «Думки до дискусії», де висловив свою позицію щодо полемічного виступу Ю. Вівташа [1, с. 98].

У зарисовці «Вітання від Адама» Ю. Вівташ інформує про знаходження давнього посуду періоду неоліту біля Дніпра, розмірковує та уявляє майстрів, які розписували глечики, робить відступи про духовність [1, с. 539].

У часопису також було надруковано есе «Що далі?» Л. Лук'яненка, написаному в грудні 1988 р. – січні 1989 р., де автор розмірковує про самостійність країни, роль перебудови та роль УГС. Публіцистичному твору властиві філософічність міркувань, полемічність, риторичність. За допомогою художніх засобів автор аналізує історичні події та пропонує шляхи розвитку країни. Текст поділений на підзаголовки: «Фатальність чи воля, або: Історія сама твориться чи її творять люди?», «Перебудова – примус доби», «Наші сили», «Наша мета». Л. Лук'яненко писав про рух за незалежність: «Творення Українського Народного Руху, сприяння Перебудові та Товариства рідної мови ім. Т. Г. Шевченка – знаменні кроки на шляху

формування українських патріотичних структур національного масштабу» [1, с. 138]. Також автор розмірковував про ідею незалежності країни, волю дисидентів та політв'язнів.

Окремо висвітлено тему катастрофи на ЧАЕС у статті В. Маргітича та Я. Чухрана «Треті роковини чорнобильської катастрофи», де авторами проаналізовано причини та наслідки цієї аварії. Вони опублікували пропозиції щодо подальших заходів після чорнобильської катастрофи [1, с. 152].

В. Тамбовцев-Лисенко у статті «Крим: шовіністичний шабаш по-капеесесівськи» висвітлював події в Криму, спроби проведення референдумів, аналізував склад населення та пропонував введення україномовних освітніх закладів [1, с. 161].

Л. Яценко висвітлювала тему мистецтва на Дніпропетровщині. У статті «Доля старої Петриківки» розглядала історію декоративного розпису, зокрема козацький стиль та розвиток петриківського розпису в XX ст. [1, с. 516]. У статті «Пророцтво кам'яних баб», а зокрема у тексті під внутрішнім підзаголовком «Інтродукція», автор підіймає проблему збереження у Дніпропетровську музейних експонатів – кам'яних баб. У другій частині тексту, «Заклятий камінь», автор проаналізувала, як досліджували музейні експонати, а саме монументальну пластику. Текст супроводжується серією світлин [1, с. 535]. У статті «Нехай воскресне!» Л. Яценко аналізує дослідження про ікони, їхню історію в Україні, розглядає колекції, що збереглися в Дніпропетровську. Р. Лиша у статті «Котрий янгол сурмить?» розглядає проблему «реконструкції» селищ, знищення старих церков та будинків, зокрема дерев'яних. Авторка систематизувала населені пункти, де відбувалося руйнування історичних пам'яток. Текст має внутрішні підзаголовки: «Завойовники білої хати», «Бенкет "циклопів"», «Світ без дерев» [1, с. 567]. Також Р. Лиша звертала увагу на знищення дніпровських парків та ботанічного саду.

3. Висновки

Таким чином, редколегія часопису висвітлювала процес «перебудови», зокрема у Дніпропетровську тієї пори. Крім художніх творів українських письменників, було представлено історичні тексти, заяви дисидентів та документи громадських організацій 1980-х рр.

У проблематиці часопису можна виділити кілька питань, а саме: релігії, становлення різних церков, історії, культури, мистецтвознавства. Твори художньо-публіцистичних жанрів мають риси науковості та філософічності. Автори використовують власні спогади, міркування, риторичні фігури, полеміку, наводять причинно-наслідкові зв'язки, прогнозують. Тексти супроводжуються фотоілюстраціями, репродукціями, малюнками. Редакція публікувала матеріали не тільки авторів із Дніпропетровщини, але й публікації з інших міст України.

Отже, було розглянуто 8 чисел дніпровського журналу «Пороги», зокрема 156 текстів. Передруки документів та художні твори було віднесено до категорії

«інше». Публіцистичні твори, що висвітлювали історичну тему, – 18,58 %, суспільно-політичну – 10,3 %, культурницьку – 10,89 %, правозахисну – 1,28 %, мовознавчу – 2,56 %, літературознавчу – 1,92 %, релігійну – 2,56 %, екологічну – 1,92 %, мистецтвознавчу – 0,64 %, інше – 49,35 %. Історична та культурницька тематика займала великий обсяг видання, але увага приділялася й суспільно-політичним, екологічним проблемам часів перебудови.

Серед жанрів можна виділити статтю – 25,65 %, есе – 14,2 %, нарис – 4,49 %, огляд – 2,57 %, замітку – 1,28 %, коментар – 1,28 %, фейлетон та репортаж – по 0,64 %, категорія «інше» займає 49,35 %. З урахуванням тематичного спрямування у виданні «Пороги» використовуються переважно великі за обсягом статті, есе, нариси, рідше – суто інформаційні жанри журналістики.

Список бібліографічних посилань

1. Пороги. Літературно-мистецький і громадсько-політичний журнал, Дніпропетровськ, 1988–1990 рр. Числа 1–9 : вибране / упоряд. Р. Лиша [та ін.] Київ : Смолоскип, 2009. 624 с.
2. Василик Л. Є. Світоглядна публіцистика сучасних літературно-художніх видань: концептосфера національної ідентичності : монографія. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2010. 415 с.
3. Дзьомба Н. М. Національно-світоглядна публіцистика українських шістдесятників (концептуальні засади, проблематика, опінієтворча роль) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. 20 с.
4. Желіховська Н. С. Концептуально-тематичні особливості української публіцистики другої половини 80-х років ХХ століття (на матеріалах журналів «Київ» і

«Вітчизна») : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2008. 18 с.

5. Зарецький О. В. Офіційний та альтернативний дискурси. 1950–80-ті роки в УРСР. Київ : Ін-т укр. мови НАН України, 2008. 444 с.

6. Спанатій О. С. Український самвидав 1960–80-х років: сегмент неперіодичних видань : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.05. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. 276 с.

7. Обертас О. Є. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-ті – початок 1970-х років) : монографія. Київ : Смолоскип, 2010. 300 с.

References

1. Porohy. Literary-artistic and public-political magazine, Dnipropetrovsk, 1988–1990. Numbers 1–9: favorites (2009), Smolosky, Kyiv, 624 p.
2. Vasylyk, L.Y. (2010), *Modern Worldview Publicistic Writings of Literary Periodicals in the Context of the Ukrainian Journalism History: Conceptual Sphere of National Identity*, Chernivtsi, 415 p.
3. Dziomba, N. M. (2016), *National worldview journalism of Ukrainian "Sixtiers" (conceptual basis, problematics and opinion forming role)*, PhD. diss. (social com.), 27.00.04, Lviv, 257 p.
4. Zhelikhovska, N. S. (2008), *Conceptual and thematic peculiarities of Ukrainian publicism of the second part of the 80-th of XX century (on the materials of the journalistic genre magazines "Kyiv" and "Vitchyzna")*, Abstract of the PhD. diss. (philolog. sci.), 27.00.04, Kyiv, 18 p.
5. Zaretsky, O. (2008), *Official and alternative discourses. 1950s–80s in Ukraine*, Kyiv, 444 p.
6. Spanatiy, O.S. (2012), *Ukrainian Samizdat of the 1960s – 80s: A segment of nonperiodic editions*, PhD. diss. (social com.), 27.00.05, Kyiv, 276 p.
7. Obertas, O.E. (2008), *The Ukrainian samizdat of 1960-s: literary criticism and journalism*, Smolosky, Kyiv, 300 p.

Мельникова Е. С. Журнал самиздата «Пороги»: типологические особенности, проблематика, жанры

Для определения текущих тенденций самиздата предусмотрен жанрово-тематический анализ журнала «Пороги». Типологические особенности, проблематика, жанры рассматриваются в процессе анализа.

Украинская нелегальная пресса, которая не имела четкой периодичности и механизма распространения, сообщала о нарушениях прав человека на территории Советского Союза, создании национально-освободительного движения и движения в защиту гражданских прав, а также, в частности, о репрессиях творческой и академической интеллигенции. Стоит отметить, что среди самиздатовской прессы журнал «Пороги» имел тираж и распространялся в 1988–1990 гг.

Исторический опыт 1985–1991 гг., во времена «плюрализма мнений», доказывает эффективность большого количества носителей и каналов альтернативных источников. Диссиденты как коммуникаторы, интерпретаторы действительности, в частности авторы журнала «Пороги», меняли отношение граждан УССР к официальной власти, советской идеологии и истории, постепенно проводя рефрейминг.

На региональном уровне журнал «Пороги» поднимал острые проблемы, популяризировал национальную культуру и историю, поэтому его контент перешел в публичную сферу. Авторы и редакция журнала предлагали пути решения социокультурных и политических проблем страны, а также публиковали дискуссии, разные точки зрения или позиции по религиозным, социальным, политическим вопросам. Сохранение культурного, исторического, этнографического наследия, популяризация украинского языка, освещение проблемы межконфессиональных отношений были актуальными и общественно значимыми темами. В статье были рассмотрены и проанализированы журналистские жанры журнала «Пороги». Среди них можно выделить статью, эссе, обзор, репортаж, комментарий, фельетон. Авторы альтернативного канала коммуникации меняли смыслы, публиковали замалчиваемую и запрещенную властью информацию, предлагали аудитории альтернативный контент в общем. Результаты исследования можно использовать во время преподавания курса «Современная публицистика».

Ключевые слова: диссидентские коммуникации; самиздат; жанрово-тематический анализ; журнал; альтернативная пресса.

Melnykova O. Samizdat magazine “Porogy”: typological peculiarities, problems, genres

In order to determine the current trends of the samvydav the genre-thematic analysis of the magazinel "Porogy" is implied. Typological peculiarities, problems, genres are under consideration during the process of analysis.

Ukrainian illegal press which had no clear periodicity and no defined mechanism of distribution, reported of human rights violation on the territory of the Soviet Union, creation of national liberation movement and civil rights protection movement as well as, among other issues, told about repressions of creative and academic intelligentsia. It is worth mentioning among self-published press the magazine named “Porogy”, which had definite circulation and was distributed sporadically in 1988–1990.

The historical experience of 1985–1991 in times of “pluralism of thoughts” proves the effectiveness of a greater number of media and channels of alternative sources. Dissidents, as interpreters of reality, in particular, the authors of the magazine “Pogory”, changed the attitude of citizens of the Ukraine towards the official authorities, the Soviet ideology and history, gradually reframing it.

At the regional level, magazine “Pogory” raised acute problems, popularized national culture and history, and therefore its content became public. The authors and editorial board of the magazine offered ways to solve socio-cultural and political problems of the country. Preservation of cultural, historical, ethnographic heritage, popularization of the Ukrainian language, coverage of the problem of interconfessional relations were topical and socially significant themes. In the paper the journalistic genres of the magazine “Poorogy” are reviewed and analyzed. The authors of the alternative channel of communication changed their meanings, published silent and forbidden information, offered the audience alternative content.

The results of the article can be used while teaching the course “Modern Writing on Current Affairs”.

Keywords: *dissident communications; samizdat; genre-thematic analysis; magazine; alternative press.*

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.